

بهار می‌گذرد، نوغان‌داری آغاز می‌شود. همچنان که کشاورزها در آیین‌های کهن، از هفت نوع دانه خوراکی سبزه می‌انداخته‌اند تا بدانند کدام برای کشت سال نو بهتر است، نوغان‌دارها نیز آیین‌هایی برای تولید بیشتر ابریشم و جلوگیری از آفت نوغان دارند.

به گفته «طاهر طاهری»، پژوهشگر حوزه مردم‌شناسی، نوغان‌داران در شب و روز چهارشنبه آخر سال در زیر یا داخل سالن پرورش ابریشم یا همان تلمبار، مشعل یا فانوسی روشن می‌کنند و تا سحرگاه به امید افزونی پيله آن را روشن می‌گذارند. در روستای «آهندان» لاهیجان قرصی از نوعی نان به نام «خولفانان» می‌پزند و بر بالای محل پرورش ابریشم می‌نهند تا شاه‌مار (مار بزرگ) آن را بخورد و در فصل نوغان از نفوذ گنجشک‌ها و سایر پرندگان به داخل محل کرم ابریشم جلوگیری کند. در روستای «نالکياشر» لنگرود، در چهارشنبه‌سوری یکی از افراد خانواده نوغان کار بدون کلمه‌ای سخن گفتن، از چوب درخت توسکا هیمة فراهم می‌کند و در داخل اتاق قرار می‌دهد تا خشک شود.

هیمة‌هایی را که بدون سخن گفتن فراهم می‌شد و در داخل اتاق قرار می‌گرفت تا خشک شود، «لال هیمة» و «سال هیمة» می‌گویند. در فصل نوغان، به هنگام جدا کردن تخم‌ها، بخاری اتاق را با این هیمة‌ها گرم می‌کنند و معتقدند با این گرما، از تخم‌ها پيله‌های درشت و فراوان بدست می‌آید.

در چند روستای لنگرود از جمله نالکياشر برای باروری بیشتر نوغان، کار تفریخ را به دست شخص سبک‌دست می‌سپردند. برای تعیین این فرد، مادر خانواده خورشی با سبزی تره می‌پزد و یک سکه کوچک را درون آن می‌اندازد. این سکه موقع خوردن شام از بشقاب هرکس درآید، به عنوان سبک‌دست شناخته می‌شود و می‌بایست وسایل تفریخ تخم نوغان را او فراهم کند.

سکه را در محل پرورش کرم ابریشم (تلمبار) می‌آویزند و از این کار ازدیاد برکت و پرباری محصول پيله را امید دارند.

غول با چهره‌ای سیاه رنگ و دسته‌ای کاه و کلش دود گرفته برنج بر سر، این سو و آن سو می‌جهد و گاه دعوای عاشقانه بین «کاس خانم» و «ناز خانم» که فریفته غول شده‌اند

گروه نمایشی با گرداندن آن در محلات، شعرهای مخصوص می‌خوانند.

آیین «بره‌اندازی» در مناطق رودبار برگزار می‌شود؛ پیشانی بره‌ای را با پارچه‌های رنگین می‌آریند و چند نوجوان در مناطق مختلف به راه افتاده و وارد خانه‌های بدون حصار می‌شوند. نوجوانان بره را آهسته داخل خانه می‌اندازند و صاحبخانه که می‌داند این بره، پیک نوروزی است، هدیه‌ای به گردن بره بسته و به بیرون خانه هدایت می‌کند.

این آیین با اندکی تفاوت در مناطق غرب گیلان نظیر: صومعه‌سرا «شال اندازی» و یا «آیین طاق‌دونی» برپا می‌شود. نوجوانان، آیین‌های را با پارچه‌های رنگی و یا گیاه کیش (شمشاد) که همیشه سبز است تزئین کرده و آیین را داخل خانه می‌اندازند و صاحبخانه هم هدیه‌ای به آیین می‌بندد و بیرون خانه می‌گذارد. هوشنگ عباسی، به استقبال مردمان تالش از نوروز هم اشاره می‌کند و می‌گوید: «مردم در شب چهارشنبه سوری، آشی درست می‌کنند که به آن «چهارشنبه‌خاتون» می‌گویند. این آش با استفاده از سبزی‌های محلی تهیه می‌شود. مردم جلگه‌نشین، هفت نوع گیاه محلی و کوهنشین‌ها ۴۰ نوع گیاه را از کوهستان‌های اطراف جمع کرده و با آن آش درست کرده و خیرات می‌کنند و عقیده دارند این خیرات موجب برکت می‌شود».

کاشت «قولنج‌دار» دیگر آیین تالشی‌هاست که در سحرگاه چهارشنبه‌سوری صورت می‌گیرد. «معمولاً جوانانی که می‌خواهند شجاعت خود را ثابت کنند، سحرگاه، نهال درختی را به پشت گرفته و برعکس راه می‌رفته و در مکانی از پیش تعیین شده نهال را می‌کارند. مردم عقیده دارند، خوردن میوه این درخت موجب می‌شود فرد به بیماری قولنج دچار نشود».

● اجاق، باید با لال هیمة و سال هیمة گرم شود

آیین‌های خطه سرسبز گیلان، عموماً وابسته به کشت برنج و پرورش دام است، با وجود این، نوغان‌دارها هم آیین‌هایی در استقبال از بهار دارند. پرورش کرم ابریشم یا نوغان‌داری، در گذشته بسیار بیشتر از امروز در گیلان رونق داشته است و همین رونق، باعث رواج آیین‌هایی ویژه نوغان‌دارها شده است. ۱۵ روز که از

غول نمایش، با کلش‌های بازمانده از برنج‌کاری آراسته شده است
گیلانی‌ها برگزاری «عروس گوله» را در حیاط خانه‌ها، خوش‌یمن می‌دانند

